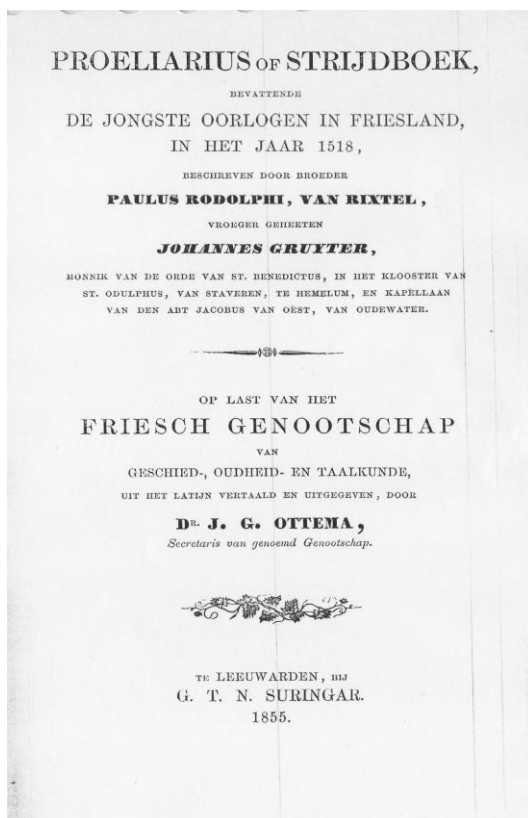

Proeliarius of Strijdboek (1)

Gepubliceerd in 't Stavers Krantje (in 2024 in 2 afleveringen)

Dit strijdboek over de 'jongste oorlogen in Friesland in het jaar 1518' is samengesteld door twee geestelijken, Jacobus van Oest van Oudewater, abt te Stavoren, en broeder Paulus Rodolphi van Rixtel, zijn vicarus.

De eerste begon ermee en de laatste maakte het verhaal af. Van Paulus is bekend dat hij vóórdat hij kloosterling werd door het leven ging als Johannes Gruyter. Het manuscript is in 1855 door historicus dhr. Jan Gerhard Ottema vertaald en bewerkt en daarna gedrukt en uitgegeven door G.T.N. Suringar te Leeuwarden. Een kleine vijftien jaar geleden is binnen ons clubje een samenvatting gemaakt over de handelingen die zich specifiek in de Lytse Súdwesthoek afspeelden. Deze samenvatting met enkele aanvullingen en aanpassingen is in een paar afleveringen voor 't Krantsie gemaakt (de complete tekst is overigens te vinden op onze website www.oudstaveren.nl).

Het is, vanwege de bewerking en ondanks de gedateerde schrijfstijl, een boeiend epistel over een strijd tussen grootmachten zoals de Saxen en de Bourgondiërs, tussen lokale edelen en kloosterlingen die ondertussen weinig rekening hielden met de overige bevolking. De Middeleeuwen komen wat dat betreft ook in Friesland niet gunstiger over dan andere windstreken. De bekende en enigszins vertrouwde omgeving van de meeste mensen uit die tijd strekte zich vaak niet verder uit dan de omringende dorpen. De wereld daarbuiten was nog oneindig groot en voor de meesten totaal onbekend en daarom gevaarlijk. Maar, ook de naburige dorpen en steden werd soms met argusogen bekeken. De smeulige verhalen van reizigers en zeelieden zullen daarom met ontzag en vaak met ongeloof beluisterd zijn. Dit laatste kan natuurlijk tegenwoordig ook nog gelden..

Hoewel in het Proeliarius of Strijdboek meerdere oorlogen beschreven worden, gaat dit verhaal over de periode van de Schieringers en Vetkopers, een ware Friese burgeroorlog die veel slachtoffers en andere ellende veroorzaakte. Het gaat te ver om in dit stukje ook de oorsprong en politieke achtergronden van deze strijd te ontrafelen, daarover zijn er andere interessante bronnen genoeg te vinden.

In deze periode was het 'centrale bestuur' ver weg en om die ruimte in te vullen waren plaatselijke of regionale landeigenaren en groeperingen niet te beroerd om hun belangen met de wapenen te bevechten en uit te breiden. Ook de geestelijkheid deed daar aan mee.

In 1485 was ene Dirk, eerst doctor in de rechten en later abt van het St. Odulfusklooster. Hij was aanhanger van de Vetkopers. Kort daarvoor was er een strijd tussen Maximiliaan van Oostenrijk en David van Bourgondië in het voordeel van Maximiliaan geëindigd. De spanningen die daardoor onder andere tot deze omgeving doordrongen kon hij niet voorkomen. De oorzaak was een twist tussen het convent van Stavoren en Hemelum en de gebroeders Galema, namelijk Iga-, Doede- en Hartman Galesz.

Dirk deed daarom vrijwillig afstand en droeg zijn ambt over aan Pastoor Aggo van Oudega, een kloek ijveraar voor de vrijheid van het klooster, maar hij was geen monnik en had volgens één van de schrijvers (Paulus Rudolphi) geen verstand van de kloosterorde.

Woorden schoten blijkbaar tekort en de Galema's belaagden daarop het klooster. Het gevolg was dat abt Dirk van het St. Odulfusklooster vrijwillig aftrad en zijn ambt overdroeg aan Pastoor Aggo van Oudega, een kloek ijveraar voor de vrijheid van het klooster, maar hij was geen monnik en

Misschien leek het Odulfusklooster wel op de hierboven afgebeelde Sint Servaasbasiliek in Maastricht (van oorsprong uit de 6^e eeuw)

toonkunstenaar bij paus Leo X.

had, volgens broeder Paulus, geen verstand van de kloosterorde. De belegering van het klooster werd opgemerkt door de Schieringers die daarop vanuit alle windstreken met een horde van 2200 man te hulp kwamen. Toen Iga dit hoorde sloot hij vrede met de belegerden en beloofde hen vrije aftocht. Hij beloofde ook het huis van de abt, het spijker, en het klooster te sparen.

De te hulp geschoten Schieringers hadden hier vrede mee en gingen daarop onverrichter zake naar huis. Ook de 'lichtgelovige kapitein leende het oor aan listige beloften' en verliet het spijker. Ige 'het wilde zwijn uit de wouden' genoemd, verbrak zijn eed en sloopte het huis van de abt, het spijker, in Hemelum en daarna ook nog een uithof met kapel van het klooster in Rijs en een uithof 'het Hospitaal', ook met een kapel, en roofde alle vee en huisraad. Hij incasseerde ook de huur van het kloosterland en de inkomsten uit de bossen en maakte turf uit het veen van het kloosterland. Van de lichtgelovige kapitein werd nog aangehaald dat hij later zanger werd bij de Roomse curie en een vermaard

De door Abt Aggo uit Oostbroek bij Utrecht ontboden monniken, die het klooster moesten hervormen, waren daardoor gedwongen terug te gaan, omdat ze nu geen inkomsten meer hadden. Doede Galesz roofde zilveren bekers en lepels, die deze monniken uit Oostwoud bij hun vertrek op het altaar hadden gelegd. Hij plunderde ook het convent te Staveren. Een van binnen en buiten vergulde kelk, die door deze monniken in onderpand was gegeven voor hun schulden aan Frederik Arnoldi, burger van Staveren, werd door de abdis Brecht van Staveren gered, tot abt Jacobus van Oest hem kon aflossen.

Abt Aggo deed de Galama's in de ban, maar dit hielp niet. De abt huurde daarna soldaten, die hij betaalde met geld dat hij kreeg door kloostersieraden en boerderijen te verkopen en schuldbekentenissen af te geven. Hij verwoestte daarna het huis van Iga Galesz en stak huizen van Iga's medestanders in brand, waarbij de kerk van Oudega helaas ook afbrandde. Iga en Doede ontliepen volgens de schrijver Gods straf niet. De abt trouwens ook niet. Er ontstond oproer in het klooster. Sipke Solman, één van de monniken, wilde tegen de wil van zijn abt pastoor van Hemelum worden. Sipke drong daarop het klooster via de kelder binnen en probeerde de abt uit te roken. De abt kon het boven niet meer harden en kwam met een lans naar beneden en stak uit zelfverdediging een lekenbroeder dood en vluchtte.

Fragment kaart van de grietenij Hemelumer Oldefaert en Noorwolde door Bernardus Schotanus met in de cirkel het woord Abdyje 1718)

De oproerlingen kozen een nieuwe abt, Reynier Vogelsanck, die, om aan geld te komen, voor 2000 gulden sieraden van het klooster verkocht. Abt Aggo deed hetzelfde. Daarna ging hij naar Rome voor eerherstel, en kreeg dit van paus Innocentius VIII. Ook bisschop David van Bourgondië verklaarde hem onschuldig.

Terug in Hemelum stierf hij in 1494 aan de pest.

Op 15 oktober van dat jaar werd Jacobus van Oest uit het St. Adalbartklooster te Egmond tot abt gekozen. Na grote aandrang nam hij zijn benoeming aan en liet zich door bisschop David bevestigen. De bisschop had eerder verschillende kloosters hervormd, o.a.

Oostbroek bij Utrecht en St. Adalbart te Egmond.

De abt moest eerst naar Sneek, omdat Reynier Vogelsanck protesteerde. De abt van Klooster Lidlum raadde aan scheidsrechters te benoemen en dit geschil af te kopen. Jacobus stemde toe en werd daarna in Hemelum ingewijd, met alle tekenen van zijn waardigheid, die Bocco Harinxma uit Sneek zolang had bewaard.

Opraving van 't Spijker te Hemelum (t.b.v. de aanleg van de rondweg)

De scheidsrechters beslisten dat Reinier 70 goudgulden moest krijgen en dat alle losse schulden moesten worden betaald. De abt wilde wel 70 gulden betalen, maar de rest niet en betaalde daarom niets, wat later tot problemen leidde.

De Galama's bouwden nieuwe stinsen. Doede te Warns, Hartman te Koudum en Otto Igeszoon te Kolderwolde. De Schieringers, onder leiding van Bocco Harinxma, bouwden daarop een slot in Hemelum. Als bouw materiaal gebruikten ze kloostereigendom en de soldaten stalen ook het eten van de monniken, net als de Hemelumers.

De monniken, die door de abt uit andere kloosters gevraagd waren hervormingen door te voeren, bleken mensen te zijn die ze in de vorige kloosters liever kwijt dan rijk waren. Een paar van hen wilden beslist in Staveren blijven en kregen steun in Staveren, maar op een landdag was besloten, dat het klooster om organisatorische en financiële redenen naar Hemelum moest worden overgeplaatst. Hier had ook de stad Staveren mee ingestemd.

Vervolg

Het strijdboek is in 1518 door de abt en zijn vicaris (plaatsvervanger) van het Odulfusklooster geschreven. In twee delen hebben we de handelingen in en rond Staveren samengevat. In het vorige deel waren we geëindigd met de goedkeuring van de stad Staveren om het klooster naar Hemelum te verplaatsen. Deze beslissing werd volgens ons overgeleverde teksten in 1495 genomen.

*Jan III (Johannes) van Egmond (1438-1516)
stadhouder van Zeeland, Holland en West-Friesland*

De abt tussen in die tijd tussen twee vuren: vijanden in en buiten het klooster.

In Stavoren moest hij zich eens drie dagen bij burgemeester Frederik Arnoldi verschuilen en een zekere Henricus Hankis uit Bakhuizen probeerde hem te vermoorden. De abt is daarom zes keer terug gevluht naar (de abdij in) Egmond. Als de kust veilig was kwam hij steeds terug.

In 1515 is het klooster, met toestemming van de bisschop, verplaatst naar Hemelum. De abt had zich aangesloten bij de zogenoemde Bursfeldse vereniging en probeerde met hun hulp het klooster te hervormen.

Daarna vielen de Groningers Friesland binnen. Hero Hottinga en Godschalk Jongema vroegen de stadhouder van Holland, Johannes van Egmond, om hulp.

De Hollandse aanvoerder Jonker Fox versloeg de Friezen. Hero en Godschalk legden in Gaasterland grote schattingen op. Het klooster kwam er met 40 goudgulden af. Dit gebeurde in 1496. Toen de abt weer in het klooster terug was werd hij door sommige van zijn eigen monniken aangevallen. Ze braken de deuren open en doorzochten het hele klooster, maar konden de abt niet vinden, want die had zich bij het orgel verstopt. Andere monniken verstopten zich in de appelbomen of op de zolders. De rovers vonden de abt niet en dronken toen de wijn en het bier op en vielen daarna in slaap.

De abt is daarna met een aantal broeders ontsnapt. In het donker gingen ze dwars door de sloten naar Staveren, terwijl het regende en sneeuwde. Via Staveren zwierf hij naar Wijckel en Sondel, voordat vrienden hem naar het klooster terug brachten en de heiligschenners straffen. In 1497 vielen Hartman en Doede Galesz. het klooster aan, ramden de muren met dikke palen, vernielden alle ramen en aten alles op. De abt vluchtte toen voor de derde keer en besloot nooit meer terug te keren.

*Albrecht van Saksen (de Kloekmoedige)
Potestaat van Friesland (1443-1500)*

Op een landdag in Bolsward werd echter besloten het klooster met soldaten tegen de Galeszen te beschermen en toen werd de abt toch overgehaald om terug te komen.

In 1497 werd Albrecht van Saksen tot erfelijk potestaat over Friesland aangesteld. Zijn generaal, Willibald, veroverde Friesland en kwam met 600 man in Staveren aan. Hij versloeg de woudmannen, die hem o.l.v. Hartman Galesz aanvielen, maar het klooster werd weer de dupe.

Reynier Vogelsanck probeerde, met steun van Willibald, weer abt te worden. Toen dat mislukte deed hij abt Jacobus in de ban. Dat deden Elias, pastoor te Hemelum en broeder Focke, een monnik die pastoor te Molkwerum was, ook.

In 1498 kwam hertog Albrecht zelf in Friesland. Hij werd ingehuldigd en richtte blokhuizen op in Leeuwarden, Harlingen, Staveren en Sloten. Daarna benoemde hij zijn zoon Hendrik tot stadhouder, maar Albrecht moest hem al gauw te hulp komen, omdat hij in Franeker werd belegerd. Hij bevrijdde zijn zoon en strafte de Friezen zwaar. Daarna belegerde hij Groningen, maar kon de stad niet veroveren. Albrecht stierf in 1500.

Zijn zoon George volgde hem op. Om zijn oorlogen te betalen moesten de Friezen zware belastingen betalen. Zelfs de kerken en kloosters werden aangeslagen. Broeder Rudolphi was hier woest over. Friezen waren immers vrij en kerken en kloosters behoeften geen belasting te betalen.

Om de opstand te onderdrukken haalde hertog George in 1514 de Zwarte Hoop naar Friesland. Broeder Rudolphi noemt hen in het boek 'De tenten van Ethiopië' (dit moet destijds wel iets verschrikkelijks zijn geweest!). Met hulp van de Zwarte Hoop probeerde hij Groningen te veroveren. Dat lukte niet. Wel werd Appingedam uitgemoord. De Groningers riepen de Geldersen te hulp. Die joegen de Saksen uit Groningen en bezetten een groot gedeelte van Friesland o.a. Staveren. Toen de hertog van Saksen de Zwarte Hoop niet meer kon betalen, vluchtte hij uit Friesland en verkocht Friesland in 1515 aan Karel V.

Het jaar 1514 was een rampjaar geweest. Iedereen moest enorme schattingen betalen. De Zwarte hoop brandschatte het land. Er brak pest uit en het weer was slecht. Nat, met een strenge winter. Je kon over ijs van Stavoren naar Enkhuizen lopen. Hier begint Paulus Rudolphi te schrijven.

Karel V benoemde Floris van IJsselstein tot stadhouder. Hij werd ingehuldigd in Harlingen, Franeker en Leeuwarden, maar verder bleven de Geldersen baas. Zijn vloot werd door de Geldersen en Friezen verslagen en deze legden zich daarna toe op zeeroof. Grote Pier wordt niet genoemd.

Paulus Rudolphi gaat daarna verder met gebeurtenissen in het klooster.

Het oude St. Oldulfusklooster was zo door het water beschadigd, dat het niet meer bewoonbaar was. De monniken woonden in een nieuw gebouw in Staveren (Het Hospitium) en in Hemelum. De Abt woonde eerst in Rijs en toen de Galama's zijn huis daar verwoest hadden, daarna ook in Hemelum. Dit verspreide wonen kwamen de orde en de tucht niet ten goede. Op Friese landdagen werd besloten dat het klooster in één plaats gevestigd moest zijn. Dit was ook goedkoper. De Staverversen trokken aan het kortste eind. Het klooster werd verplaatst naar Hemelum en heette voortaan "Het klooster van St. Odulfus van Staveren te Hemelum".

De abt trok nieuwe monniken aan, sloot zich aan bij de hiervoor genoemde Bursfeldse vereniging en probeerde het klooster te hervormen en weer volgens de regels te leven.

Floris van IJsselstein (Fleurken Dunnebie) (1569-1639), neef van Jan III van Egmond

Hierbij kreeg hij veel tegenstand. De voornaamste raddraaiers waren Johannes van den Bosch en Johannes van Gelder. Ze zeiden dat Jacobus van Oest geen abt was, want hij was niet op de goede manier bevestigd. Het St. Odulfusklooster was alleen verantwoording schuldig aan de paus. Die mocht alleen de abt bevestigen en niet de bisschop. Dit privilege zou bij een Hollandse aanval op het klooster in 1398 verloren zijn gegaan. In Rome bleek het trouwens ook onvindbaar. Dit leverde veel rechtszaken en bezoeken van visitatoren op, maar de rebellen gaven niet toe. Ze verstoorden de orde als de abt de mis bediende, het eten zegende of voorlas.

Pastoor Nicolaas van Workum, ook een monnik uit het klooster, weigerde de abt vijf gulden te lenen. Hij was als monnik gehoorzaamheid aan de abt verschuldigd, moest ieder jaar zijn kasboeken door de abt laten controleren en het geld dat hij overhield afdragen. Ook dit weigerde hij. Hij probeerde hiervan een eigen pensioen op te bouwen en bracht het geld, 400 gulden, naar Haarlem. Hij stierf later aan de pest en daarna volgden grote verwickelingen, waarbij zowel de abt als Johannes van den Bosch en Johannes van Gelder probeerden dit geld in handen te krijgen. De beide monniken

werden zelfs een poos in Utrecht in de ijzers gevangen gezet, waar ze echter wisten te ontsnappen.

Deze monniken hadden de abt bij de Saksische stadhouder aangeklaagd en wisten van hem een brief te krijgen, waarin stond dat de abt geen inkomsten meer mocht heffen. Ze deelden dit de abt mee, toen hij in Staveren was. Net op dit ogenblik kwam er een halve last haring voor de abt aan. Toen de abt de haring toch wilde betalen werd hij door een lekenbroeder, Adrianus, neergeslagen. De oproerkraaiers namen de haring mee naar Hemelum. Een paar dagen later ontstalen ze de abt het register, waarin hij rekeningen bijhield. Toen de abt de dieven achterna ging klemden ze zijn hand tussen de deur. In Hemelum vielen ze de kapelaan, broeder Paulus, (de schrijver) aan en ontnamen hem de sleutels van de abt en plunderden diens kamer. Toen de Geldersen Staveren binnenvielen, vluchtte de abt naar Egmond en broeder Paulus volgde hem een jaar later in 1515. In Friesland brak pest uit, waardoor ook een aantal monniken stierf.

Zegel van Frederik van Blankenheim (1421)

Hierna volgen brieven over het proces over de benoeming van een abt. De opstandige monniken beriepen zich op een privilege van paus Innocentius IV uit 1245. Hierin stond, dat het St. Odulfusklooster rechtstreeks onder het gezag van de paus stond en dat de monniken hun eigen abt mochten kiezen, en dat die door de paus bevestigd moest worden. Rechtsgeleerden legden dit privilege zo uit, dat het geen schade aan derden, bijvoorbeeld de bisschop, mocht berokkenen. Het klooster lag in het rechtsgebied van de bisschop van Utrecht en in 1417 had bisschop Fredericus van Blankenheim ook al eens een abt bevestigd.

De monniken mochten de abt dus ook door de bisschop laten bevestigen en broeder Jacobus was dus op de juiste manier verkozen. Hij was bovendien al bijna 20 jaar abt! De werkelijke reden voor alle oproer was dat veel monniken Jacobus van Oest te streng vonden. Ze waren te veel vrijheid gewend en de abt wilde, ook volgens broeder Paulus, te veel

ineens. Ze hadden "gewetensbezwaren", waardoor ze deze abt niet konden gehoorzamen.

Abt Jacobus stierf in 1516 in Egmond aan de pest. Tot zijn opvolger werd gekozen broeder Godscalcus Bokeler, een vriend van rust en vrede. Alle monniken waren het er nu over eens dat een bevestiging door de bisschop voldoende was!

Hierna een verhaal over de Bourgondiërs. Onder leiding van Floris van IJsselstein landden ze in 1516 bij Mirns en plunderden het St. Odulfusklooster en bezetten Staveren, Sloten en ook

Dokkum. Door kou en honger gedwongen moesten de meesten in de winter het veld ruimen. De laatste 200, die uit Staveren een rooftocht naar Hindeloopen maakten werden door Geldersen en Friezen verslagen. De Geldersen kwamen in 1517 terug met een groot leger.

Met dit feit stappen we uit dit verhaal, maar het boek gaat daarna verder met een de plundertochten van de Geldersen in Holland en g verhaal over een Gelderse plundertocht naar Medemblik, Alkmaar, Beverwijk en Asperen. Tenslotte werden ze door de stadhouder van Holland, de graaf van Nassau, verslagen. We sluiten dit verhaal af met nog enkele toelichtingen op specifieke gebeurtenissen of onderdelen uit de tekst.

Enkele onderwerpen uit de tekst nader beschreven

De Zwarte Hoop

De Arumer Zwarte Hoop, Swarte Heap, was het Friese rebellenleger dat door Pier Gerlofs Donia, bijnaam Grutte Pier, werd gevormd om zich te verzetten tegen de Habsburgers en de Saksen voor een vrij Friesland, Magna Frisia. De Arumer Zwarte Hoop had de bijnaam 'de Gelderse Friezen' vanwege het grote aantal huurlingen uit Gelre dat deel uitmaakte van de strijdmacht. De benaming 'hoop' werd in die tijd vaak gebezigd zowel voor eenheden van huurlingenlegers als van boerenlegers, soms met een sterkte van meer dan duizend manschappen. Veel van hen waren verarmde edelen, boeren en buitenlui. Op zee kozen ze vaak de piraterij, maar ook op het land hebben de rebellen van zich laten horen. Bron: Wikipedia

Spijker

Met het spijker werd in dit verhaal het klooster bedoeld. Een andere betekenis van een spijker is (graan)opslagplaats. In de oude Hanzesteden werden de pakhuizen spieker genoemd en in het Duits werd dit 'Speicher'. Zo bevond zich ook in Amersfoort in de 17^e eeuw een pakhuis met de naam 'Het Spijker', ook wel 'Koornspieker'. Het oude Spijkerveld in Staveren was vermoedelijk ooit kloosterland waar indertijd door het Sint-Odulfusklooster ook graan werd opgeslagen.

Hemelum

Hemelum bezat een stins, enkele states en vanaf de dertiende eeuw een soort dependance van het Sint-Nicolaasklooster. Dit was een vrouwenklooster van de benedictijner orde. Later waren er behalve nonnen ook monniken gevestigd, afkomstig van het door het zeewater bedreigde Sint-Odulfusklooster in Staveren. Op de fundamenten van de oude kloosterkapel verrees in 1668 de kerk van het dorp, de Nicolaaskerk. Bron: Wikipedia.

Stinsen

Hemelum met locatie van de kerk en de drie stinsen uit het verhaal

De familie Galama van Koudum was in de 15e eeuw de belangrijkste hoofdelingenfamilie in de Zuidwesthoek van Friesland en behoorden tot de Vetkopers. Naast hun stamhuis, Galama State te Koudum, verwierven ze ook op vele andere plaatsen grondbezit, zoals in Oudega (Noordwolde), Warns en Bakhuizen. Daar bouwden ze ook stinsen die als militaire steunpunten werden ingericht.

Zo komen we in 1486 een 'huys ofte stins toe Backhuysen' tegen dat in bezit was van Yge Gaelez Galama. Hij had, zoals we hiervoor konden lezen, de stins 'De Spycker' bij het klooster Hemelum verwoest en bestookte daarna vanuit de Galamastins de abt van Staveren en Hemelum. Dit was mogelijk doordat de abt uithoven in de buurt bezat: de

Uithof te Rijs en het Hospitaal onder Harich. Daarnaast bestookte Yge Gaelez Galama ook één van zijn vijanden: Minne Hillez te Harich.

Als reactie hierop belegerden de hoofdeling Pieter Harinxma uit Sneek en Epe Hettinga uit de Hommerts met hulp van soldaten uit Sneek en Wymbritseradeel de Galemastins. De belegeraars wisten, door op het geluid van de stem van een bewaker op het huis af te gaan, hem dood te schieten, maar door het ontbreken van groot geschut lukt het hen niet om de stins te veroveren. De soldaten van Yge, die zich in de stins bevonden, openden het vuur op de belegeraars en wisten één van de Schieringers te doden. Daarnaast verbrandde door een ongeluk één van de belegeraars. Een salvo verkeerd afgeschoten kogels veroorzaakte brand in een naburig huis waar zich hun aanvoerders, Tete Epez Hettinga ophield.

Een jaar later, in 1487, wordt de stins beheerd door Douwe Gaelez Galama, een broer van Yge. Later vindt er een verzoeningspoging plaats, waarbij bepaald wordt dat Douwe 'dat stins to Backhusen' weer zou moeten teruggeven aan de wettige eigenaars. Blijkbaar maakten ook anderen aanspraak op de stins. Bron: o.a. P.N. Noomen.

Drossaards in Friesland

Nadat in het door de Hollandse graven veroverde Friese gebied enkele dwangburchten waren gebouwd konden ze aanvankelijk hun gezag daar handhaven. In het begin van de 14e eeuw hadden ze in 'Westerlauwers Friesland' een sterke positie in Stavoren. De graaf verbleef daar tijdens zijn bezoeken aan Friesland op 's-Gravenhofstede, waar een verdedigbaar stenen huis (stins) was gebouwd. In 1409 en 1410 benoemde de graaf van Holland (Willem VI) een slotvoogd op het kasteel van Stavoren. Deze slotvoogd was tegelijk kapitein en kastelein en voerde het bevel over de soldaten die de graaf daar had gelegerd. In 1411 werd de stad heroverd door de Friezen en kwam er definitief een eind aan de invloed van Hollandse graven. Daarna laaiden de twisten tussen Schieringers en Vetkopers op, waarmee het bovenstaande verhaal eigenlijk mee begint.

Maquette van het 2^e blokhuis te Stavoren uit 1522. Het 1^e blokhuis uit begin 1598 lag ter hoogte van het restaurant 't Havenhoofd

Met de verovering van Friese landen in 1498 maakte hertog Albrecht van Saksen een einde aan de twisten en de Friese vrijheid. Hij werd in Friesland en Groningen als heer erkend.

Met de Saksische overheersing deed de functie drossaard of drost deed in Friesland zijn intrede.

De belangrijkste blokhuisen voor het beheersen van Friesland werden uiteindelijk die in Leeuwarden, Harlingen en Stavoren. In deze drie plaatsen werd het 'blokhuis' uitgebreid tot een

ommuurd complex met diverse gebouwen, zoals een kazerne, een opslag voor wapens en munitie, een woning voor de drossaard en een kerk. In Harlingen en Stavoren was de drossaard meestal ook grietman van een aan de stad grenzende grietenij. In Stavoren zat hij vaak als olderman in het stadsbestuur. Bron: Wikimedia.

Studiegroep Oud Stavoren
